

LÄRARHANDLEDNING JULORATORIET

DRAMATEN

HEJ PEDAGOG!

Det här materialet är framtaget för dig som planerar att ta med en elevgrupp på föreställningen *Juloratoriet*. Här hittar du värdefull information som hjälper er att förbereda er inför teaterbesöket. Dessutom innehåller materialet förslag på samtalsfrågor och övningar som kan användas efter föreställningen för att fördjupa elevernas förståelse och engagemang.

Vi rekommenderar att du läser igenom materialet noggrant och väljer de delar som känns mest relevanta för just din elevgrupp. Syftet är att skapa en inspirerande och meningsfull upplevelse både före, under och efter föreställningen.

Vi ser fram emot att möta er på teatern och hoppas att ni får en givande och minnesvärd upplevelse med *Juloratoriet*!

OM JULORATORIET

Juloratoriet (1983) är från början en roman av den svenska författaren Göran Tunström. Det är en släktkrönika som spänner över flera generationer och kretsar kring kärlek, sorg, konst och musik, med Johann Sebastian Bachs *Juloratorium* som ett återkommande motiv.

Berättelsen utgår från en tragisk händelse i den värmländska orten Sunne, där Solveig, en älskad hustru och mor, dör i en olycka när hennes son Sidner är barn. Hennes död kastar en skugga över familjen, särskilt över Sidner och hans far Aron, som blir känslomässigt avstängd efter förlusten.

Sidner växer upp och söker mening i livet genom konsten och kärleken. Han finner tröst i vänskapen med Viktor, en färgstark outsider, och i sin passion för musik och teater. Hans liv kantas av sökandet efter identitet och försök att förstå sin familjs historia.

Romanen skildrar också Sidners morföräldrar, framför allt mormodern Alma, som är en kraftfull och fantasifull kvinna. Genom återblickar och olika perspektiv får läsaren en bild av familjens livsöden och de drömmar, sorger och passioner som präglar dem.

Musiken, särskilt Bachs Juloratorium, fungerar som en symbol för hopp och försoning i romanen. Sidner reser till Nya Zeeland i vuxen ålder för att sätta upp en föreställning av Juloratoriet, vilket blir en slags kulmen på hans livsresa och ett sätt att försonas med sitt förflutna.

OM DRAMATENS JULORATORIET

Linus Tunström sätter upp sin far Göran Tunströms älskade roman från 1983. En familjeberättelse som tar avstamp i Sunne i Värmland och spänner över tre generationer och två världsdelar – med relationen mellan fäder och söner i fokus.

I pjäsen är Viktor Udde en författare som skapar berättelsen. Till skillnad från boken spelar musiken i *Juloratoriet* en mindre framträdande roll i teateruppsättningen.

Det handlar om hur vi blir de vi är, vilka händelser i det förflutna som skapar oss, hur ett trauma kan forma oss genom generationer. Den rör sig i ett förflutet Sverige men också i minnen och drömmar, i den mänskliga strävan efter transcendens via konstens och radiovågornas mysterier och i resor till andra sidan jorden.

Juloratoriet är en poetisk och djupt mänsklig föreställning om arv, förlust och skapandets kraft. Linus Tunström satte upp *Juloratoriet* i en uppmärksam uppsättning på Orienteatern 1996. Nu, ett halvt liv senare, återvänder han till denna släkthistoria med en bearbetning som rör sig lika mycket i de inre som i de yttre världarna, i en labyrinth i tid och rum. Linus Tunström har regisserat på en rad av landets största scener, men också utomlands. Han var mellan 2007 och 2016 teaterchef och VD på Uppsala stadsteater.

INNAN TEATERBESÖKET

Du kan förbereda teaterbesöket tillsammans med dina elever genom att i grupp diskutera följande frågor.

- Har du varit på teater någon gång? Hur var det?
- Vad är skillnaden mellan att uppleva något tillsammans med andra och att uppleva det själv?
- Hur är det att vara publik på teatern i jämförelse med att till exempel gå på bio?

TIPS INNAN DU SKA IN I SALONGEN!

Nu är du snart på teatern. Kanske har du varit och sett en teaterföreställning tidigare eller så är det första gången eller så var det länge sen du var på teatern sist. Fundera på om du har några förväntningar eller fördomar om teater? Du kanske funderar på om du kommer att tycka att det är bra eller dåligt, tråkigt eller roligt, obehagligt eller mysigt. En sak vet vi. Det du kommer att se är nytt för dig. Vad det än är så är det en ny upplevelse. Ett sätt att försöka förbereda sig inför något som är helt nytt är att öppna upp sig själv, sina sinnen och försöka vara nyfiken på detta nya. Tänk på det som om en vän tog dig i handen, bad dig att blunda och följa med hen till en alldeles särskild, hemlig plats. Nu är du strax på den platsen. Föreställningen är en suggestiv och fantasifull resa på 2 timmar och 55 minuter, inklusive paus. Öppna ögonen, observera, lukta, känn, lyssna. Upplev!

ATT VARA PUBLIK

På teater är det däremot annorlunda. Här sker föreställningen live, och skådespelarna på scenen kan både höra och känna publikens reaktioner. När publiken skrattar, applåderar eller reagerar på det som händer, blir det en del av själva upplevelsen. Dessa reaktioner kan ge energi till skådespelarna och påverka hur de framför sina repliker.

Det är också viktigt att förstå vad som händer om publiken inte visar respekt för föreställningen. Om det förekommer mycket prat, ljud från telefoner eller andra störningar kan det bli svårt för både skådespelarna och övriga i publiken att fullt ut uppleva och ta del av föreställningen.

Därför har publiken en viktig roll. Att vara en bra publik handlar om att vara närvarande, uppmärksam och visa respekt för det som händer på scenen. Det betyder inte att man som publik bara förväntas sitta stila och vara tyst, utan snarare att vi välkomnar era reaktioner, så länge det sker med hjärtat och respekt.

VEM ÄR VEM I JULORATORIET

ERIK EHN
Sidner Nordensson

SHANTI RONEY
Aron Nordensson

ELISABETH MEYER
Solveig Nordensson

DAVID BOOK
Viktor Udde

**JENNIFER AMAKA
PETTERSON**
Tessa Schneideman

CÉSAR SARACHU
Selma Lagerlöf
Sven Hedin

ALEXANDER DE SOUSA
Splendid
Beryl Pingel

ELIN KLINGA
Fanny Udde
Angela Mortens

JOHAN HOLMBERG
Robert Schneideman
Ryttmästaren Udde
Kantor Jahnk
Edman
Magister Ståhlberg
Patron Björk

EFTER TEATERBESÖKET

Teater är en konstform där tolkningarna är många och det finns inget rätt eller fel. När ni har sett *Juloratoriet* har ni säkert upplevt den på olika sätt, och det är just det som gör teater spännande. Vi vill uppmuntra till samtal som går bortom om föreställningen var ”bra” eller ”dålig”. Låt den i stället vara en utgångspunkt för reflektion och diskussion om de tankar den väcker, och som kan leda till nya insikter och förståelser.

TIPS TILL STRAX EFTER FÖRESTÄLLNING

Nu har ni sett klart föreställningen. Stanna upp en minut innan du går vidare eller kliver på tunnelbanan eller bussen. Ta upp din mobil eller kanske en anteckningsbok. Skriv ned några korta meningar om det du nyss varit med om. Du har befunnit dig i ett rum, du har sett färger och ljus, små saker och objekt, du har sett skådespelare röra sig, prata och dansa och du har lyssnat på ljud och musik. Var det något som tog tag i dig på ett särskilt sätt? Just nu behöver du inte fundera på vad du tyckte om det. Fokusera bara på det du observerat. Det behöver inte ens vara hela meningar som du skriver ned, det kan vara spridda ord som dyker upp i ditt huvud eller associationer till det du nyss sett. Har du någon särskild känsla just nu som du upplever efteråt, skriv ned den också.

MINNESRUNDA – VAD HAR VI SETT PRECIS?

Eleverna kan plocka fram sina minnesanteckningar

Ett sätt att börja samtala om föreställningen är att hålla en minnesrunda där alla får dela sina upplevelser. Samla gärna klassen i en cirkel på stolar. Be varje elev att fundera på vad de minns mest från föreställningen, och ge dem gärna några tysta sekunder för att reflektera, kanske genom att blunda. När alla har haft tid att tänka, låt varje elev, en i taget, säga vad de minns bäst. Uppmuntra dem att dela sina intryck öppet och reflektera över vad de tycker var mest betydelsefullt.

TEMATIK

- **Sorg och förlust** – Hur människor hanterar förlusten av sina nära och hur det påverkar deras liv.
- **Faderskap och generationer** – Relationer mellan fäder och söner, och hur mönster upprepas över tid.
- **Identitet och sökande** – Hur människor försöker förstå sin egen historia och sin plats i världen.
- **Konstens och musikens betydelse** – Särskilt Bachs musik som en tröst och en länk mellan generationer.
- **Minnets kraft** – Hur det förflutna fortsätter att påverka nuet och formar människors val.
- **Ödet och livets sammanflätning** – Hur händelser, både stora och små, kan få konsekvenser över generationer.
- **Kärlek och längtan** – Både den romantiska kärleken och den mellan föräldrar och barn.
- **Existentiella frågor** – Vad gör en människa till den hon är? Hur påverkar förflutna trauman våra liv?

DISKUSSIONSUNDERLAG: TEMATIK I JULORATORIET

Juloratoriet är en föreställning som utforskar hur människors liv påverkas av varandra över tid. Den tar upp teman som sorg, faderskap, identitet, minne och konstens roll i att förstå livet. Genom ett poetiskt språk och en berättelse som rör sig mellan dåtid och nutid, vill Linus Tunström visa hur våra liv är sammanflätade och hur vi bär med oss historien – vare sig vi vill eller inte.

1. SORG OCH FÖRLUST

Hur påverkar sorg olika karaktärer i Juloratoriet, och på vilka sätt hanterar de sin förlust? Finns det något sätt att bryta sorgen, eller är den alltid en del av oss?

2. FADERSKAP OCH GENERATIONER

På vilket sätt upprepar sig mönster mellan fäder och söner i romanen? Tror du att det går att helt frigöra sig från sitt arv, eller kommer vi alltid att påverkas av tidigare generationer? Hur kan en person fortsätta leva och påverka efter sin död?

3. IDENTITET OCH SÖKANDE

Hur påverkas Sidner och kvinnan i Nya Zeeland av sin okunskap om det förflutna? Kan man hitta sin egen identitet utan att förstå sin bakgrund?

4. KONSTENS OCH MUSIKENS BETYDELSE

Vilken roll spelar konsten och musiken i föreställningen? Kan kultur fungera som ett sätt att hantera trauma och förstå sig själv?

5. MINNETS KRAFT

Hur skildras minnet i föreställningen? Tror du att vi förändrar våra minnen över tid, eller är de fasta och objektiva?

6. ÖDET OCH LIVETS SAMMANFLÄTNING

Hur påverkar tidigare generationers handlingar Sidners och kvinnans liv? Är vi styrda av vårt förflutna, eller kan vi forma vår egen framtid?

7. KÄRLEK OCH LÄNGTAN

Hur skildras kärlek i föreställningen – både romantisk kärlek och kärlek mellan föräldrar och barn? Är kärleken i Juloratoriet en läkande kraft, eller skapar den mest smärta?

8. EXISTENTIELLA FRÅGOR

Vilka existentiella frågor tycker du att föreställningen ställer? Finns det några tydliga svar, eller lämnas det öppet för läsaren att tolka?

DRAMAÖVNINGAR UTIFRÅN TEMATIKEN

1. STAFETTBERÄTTELSE – FADERSKAP OCH GENERATIONER

Syfte: Att utforska hur berättelser förändras genom generationer.

Vilka råd, sägningar, berättelser har ni hört våra föräldrar och deras föräldrar säga som ni idag upprepar?

Ex. Skynda långsamt. Det som väntar på något gott väntar aldrig för länge.

→ Dela in gruppen i smågrupper. Ge varje grupp en mening som start (exempelvis: "Min far/mamma brukade alltid säga...").

→ Är det något ni säger/ inte säger idag?

→ Har det varit till någon hjälp i ditt liv?

→ Kan ni tänka er att föra det vidare?

2. FRYSBILD – IDENTITET OCH SÖKANDE

Syfte: Att utforska karaktärernas inre kamp och identitet.

Instruktioner:

→ Dela in gruppen i smågrupper och ge varje grupp en karaktär från Juloratoriet (t.ex. Aron, Sidner, kvinnan i Nya Zeeland).

→ Grupperna skapar en frysbild (statisk scen) som visar en situation som är laddad för dem.

→ Diskutera i gruppen: Vad vill karaktären? Vad hindrar de att komma dit? Vilket eller vilka val har dem?

FÖRDJUPNINGSMATERIAL

Här är ett urval av filmer, böcker och föreläsningar som tematiskt knyter an till Juloratoriet. Dessa verk utforskar liknande teman som sorg, faderskap, identitet, arv, minnen och konstens betydelse.

BÖCKER

"Hundra år av ensamhet" – Gabriel García Márquez

En generationsroman där familjemedlemmarnas öden vävs samman i en berättelse om tid, minnen och upprepade mönster.

"Löwensköldska ringen" – Selma Lagerlöf

"Löwensköldska ringen" av Selma Lagerlöf handlar om en förtrollad ring som orsakar förbannelse, svek och hämnd inom familjen Löwensköld. Övernaturliga krafter och ödesdigra missförstånd leder till tragedier. Historien utforskar girighet, skuld och rättvisa i en mystisk, spöklik atmosfär.

FILMER

"Fanny och Alexander" (1982) – Ingmar Bergman

En släktkrönika som likt Juloratoriet rör sig mellan det verkliga och det drömska, och utforskar familjens betydelse över generationer.

"Så som i himmelen" (2004) – Kay Pollak

En film där musik fungerar som ett läkande element, precis som Bachs musik i Juloratoriet.

"Boyhood" (2014) – Richard Linklater

Ett episkt drama som följer en pojkes uppväxt och relationen till sin far över tid.

FÖRELÄSNINGAR OCH SAMTAL

Göran Tunström – Intervju och författarsamtal (SVT:s Öppet Arkiv kan ha material)

Författaren själv diskuterar sina verk, inklusive Juloratoriet och dess teman.

"Hur påverkar barndomen oss?" – Psykologiföreläsningar av Bruce Perry Tunström

(finns på YouTube) Om hur trauman i barndomen, såsom sorg och frånvarande fäder, påverkar individers liv.

"Minnets och berättelsens kraft" – TedTalks av Chimamanda Ngozi Adichie och Yuval

Noah Harari (YouTube/TED.com) Om hur våra historier formar vår identitet och hur minnen kan förändras över tid.